

Pelagianizm'in Tarihi ve Öğretileri

Dursun Ali AYKIT*

Özet:

İsa'nın dini, zamanın ve mekanın farklı vechelerine göre anlaşılmıştır. Onun ve havarilerinin hedefleri hakkında çok çeşitli yaklaşımlar vardır. Bundan dolayı bir tarafta Yahudi Hıristiyanlığını, diğer tarafta da Gentile Hıristiyanlığını görebiliriz. Bu iki ana çizginin arasında Montanizm, Gnostisizm, Marcionizm, Arianizm, Doketizm, Pelagianizm ve benzeri birçok alt grup bulunmaktadır. Dolayısıyla her kim 'gücü' elde ederse, o kişi kimin 'heretik' kimin ise 'resmi öğretiyi temsil ettiğini' belirleme yetkisine sahiptir. Bu makalede biz, bu gücü elde etme konusunda Pelagius ve Augustine arasındaki fikir ayrılıklarını incelemeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Pelagius, Augustine, Pelagianizm, Özgür İrade, Asli Günah, Yarı-Pelagianizm, Adem, Lütuf, Kurtuluş.

* * *

Giriş

Hıristiyanlık tarihi daha doğrusu kilise tarihi, değişik dönemlerde farklı konularla karşı karşıya gelir ve bu çerçevede içinde ortodoks yani resmî otorite ile çatışan veya resmî otoritenin desteğini alamayan düşünce akımlarının, kiliseden aforoz edilmesiyle gelişen bir yapı arzeder. Bu bağlamda değişik dönemlerde, farklı öğretiler Roma İmparatorluğunun desteğini elde eder. Doğal olarak bu oluşumda imparatorluğun başına geçen kişinin tutumu önemlidir. Çünkü bir imparator tarafından resmî

* Arş. Görevlisi Dr. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, aykit@yahoo.com.

öğreti olarak kabul gören bir yaklaşım, bir başka imparatorla beraber heretik yani resmî öğretiye karşı olarak algılanabilmektedir.

Beşinci yüzyıl, özellikle Roma İmparatorluğu'nun bazı bölgelerinin, Batıda bulunan milletler tarafından işgal edilmesi açısından önemlidir. Bu yüzyıldan önce de bir takım baskılar vardır; fakat imparatorluk güçleri, bu akımları durdurmakta başarılı olur. Nitekim Konstantin'in, imparatorluğunun daha ilk zamanlarında başkenti Roma'dan İstanbul'a taşınması, bu tehlikenin o dönemlerde hissedilmeye başladığını gösterir. O, bu nedenle imparatorluğun başkentini daha güvenli bir yer olarak düşündüğü İstanbul'a taşınmış olabilir.

Batı'da bulunan Hıristiyanlar, Doğu'dakilere oranla beşinci yüzyılda daha fazla sıkıntı çekerler. Batı'dakiler için bu zamandaki en önemli sorunlardan biri, Ebedi Şehrin yani Roma'nın neden yıkıldığıdır. Bu dönemde iki kişi, bu soruya verdikleri cevaplarla ön plana çıkar. Bir keşiş olan Pelagius, bunun nedenini, *insanların, Tanrının kendilerine verdiği bilkuvvelerini kullanmaktaki yanlışlıkları* olarak görürken; Augustine, bunun sebebini, *insanın zayıflığına ve kötünün dehşet verici gücüne* bağlar.¹

Bu yazıda ilk olarak Pelagianizm'in kurucusu sayılan Pelagius'dan bahsedildikten sonra onun en büyük karşıtlarından biri olan Augustine'in ve onun dışındaki bazı kilise babalarının, Pelagius'a karşı tutumu aktarılacak ve ardından akımın belli başlı inançları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Pelagianizm'in daha iyi anlaşılması için onun kurucusu ve temsilcileri ile bu akıma karşıt yazılar kaleme alan kilise babalarını yakından tanımak yerinde olacaktır.

Pelagius ve Hayatı:

Pelagius (354-418), kendi döneminde yaşayan insanların kendisiyle yaptıkları tartışmalar aracılığıyla bilinebilmektedir. Buna göre Augustine, Orosius, Marius Mercator ve Prosper, onun, İngiliz olduğundan bahsederken; Jerome, ona ithaf ettiği küçültücü bir takım sözlerle beraber onun İngiliz veya İrlandalı olduğunu dile getirir.² Ailesinin, pagan mı

¹ E. Glenn Hinson, *The Early Church: Origins to the Dawn of the Middle Ages*, USA, 1996, s. 326.

² Karen Cash Huber, *The Pelagian Heresy: Observations on its Social Context*, Oklahoma State University, (Doktora Tezi), 1979, s. 19; Carole C. Burnett, *God's Self Revelation in the Theology of Pelagius*, The Catholic University of America, (Doktora Tezi), 1998, s. 5; Robert L. Wilken, "Pelagius", *The Encyclopedia of Religion*, (ed. Mircea Eliade), XI, New York, 1987, s. 227; Bernhard Lohse, *A Short History of Christian Doctrine*, (trc: F. Ernest Stoeffler), Philadelphia, 1985, s. 106; B. B. Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", *A Select Library of the Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church*, (ed. Philip Schaff), V, (T&T Clark (Edinburg)-WM.B. Eerdmans Publishing Company Grand Rapids (Michigan), 1991, s. xiii.

yoksa Hristiyan³ mı olduğu hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Jerome, Pelagius'un eğitimi hakkında *kendi kendine eğitim-öğretim almış ve pek iyi okuyamaz* demekle birlikte, onun bu iddiasının doğru kabul edilmeyeceği dile getirilir. Onun, Roma'ya gelmeden önce bulunduğu bölgede bir eğitim aldığından bahsedilir.⁴ Ayrıca 380 ile 385 yılları arasında Pelagius'un, Roma'ya hukuk öğrenmek için geldiği⁵ ve hem Grek hem de Latince konuşan⁶ bir İngiliz keşişi olduğu da zikredilmektedir.⁷ Talebelerinin önde gelenleri arasında, Caelestius/Coelestius, Timasius, Jacobus ve Sixtus bulunmaktadır.⁸

Pelagius, Roma'da kaldığı yaklaşık 25 yıllık süre içinde Latince değişik eserler kaleme alır. Bunlar, Nolalı Paulinus'a yazdığı apolojetik⁹ bir eser olan *Expositiones XIII Epistularum Pauli* (Expositions of Thirteen Epistles of St. Paul)¹⁰ (405), *De fide Trinitatis, Liber eclogarum* ve *De natura* (414) zikredilmektedir. Ayrıca *Ad Demetriadem* (414), *De libero arbitrio* (416), *De divina lege, De virginitate, De vita Christiana, Libellus fidei* (417), *Liber testimoniorum, Ad Celantiam* ve *Innocent'e yazdığı mektub'u*¹¹ da sonraları kaleme aldığı belirtilir. Bu yazıların çoğuna ya Augustine ve Jerome'un, ona karşı yazdıkları eserlerindeki fragmanlar ya da günümüze parçalar halinde ulaşmış bir takım yazma eserlere dayanan rekonstrüksiyonlar sayesinde ulaşılmıştır. Onun, Caelestius ile birlikte Roma'dan sonra Kuzey Afrika'ya doğru yolculuğa çıktığı (410) ve son olarak Sicilya'da ikamet ettiği dile getirilir.¹² Nitekim Roma'da rahat bir şekilde görüşlerini ifade

³ Lohse, Pelagius'un, Hristiyan bir anne-babanın oğlu olduğunu ifade etmektedir. (Lohse, *A Short History of Christian Doctrine*, s. 106).

⁴ Burnett, *God's Self Revelation*, s. 8-10; Lohse, *A Short History of Christian Doctrine*, s. 106.

⁵ Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 20. Ayrıca O'nun, Roma'ya geliş tarihini, I. Anastasius'un yönetimi (399-401) zamanında olarak belirtenler de bulunmaktadır. Bkz.: Hinson, *The Early Church*, s. 331; R. G. Parsons, "Pelagianism and Semi-Pelagianism", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, (ed.: James Hastings), IX, Edinburg, 1980, s. 704; Ahmed Midhat, *Müdafaa*, III, İstanbul, 1302, s. 99.

⁶ Hinson, *The Early Church*, s. 332; Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xix. Ancak bunun tam olarak doğruluğu hakkında şüpheler bulunmaktadır. Bu konuda geniş bilgi için bkz.: Burnett, *God's Self Revelation*, s. 17-18.

⁷ Lohse, *genel bir yanlış olarak onun keşiş olduğu dile getirilse de böyle bir bilgi doğru değildir* der. (Lohse, *A Short History of Christian Doctrine*, s. 106).

⁸ Burnett, *God's Self Revelation*, s. 21.

⁹ Özellikle Hristiyan geleneğinde kendi inançlarını ve din geleneklerini savunmak ve diğerlerini reddetmek amacıyla kaleme alınan eserler. (Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara, 1998, s. 38).

¹⁰ Bu eser, Alexander Souter tarafından *Pelagius's Expositions of Thirteen Epistles of St. Paul* (Cambridge University Press, 1922) başlığıyla yayınlanmıştır.

¹¹ Burnett, *God's Self Revelation*, s. 39-40; Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 7.

¹² Burnett, *God's Self Revelation*, s. 24-25; S.J. Mc Kenna, "Pelagius and Pelagianism", *New Catholic Encyclopedia*, XI, Washington, 1967, s. 58. Bazı araştırmacılar, ona atfedilen bu eserlerin tümünün, gerçek yazarının Pelagius olmadığını dile getirmektedir. Bu konuda geniş bilgi için bkz.: Michael Reynolds Rackett, *Sexuality and Sinlessness: The Diversity Among Pelagian Theologies of Marriage and Virginity*, Duke University (Doktora Tezi), 2002, s. 21-31.

edebilen Pelagius'un, buradan ayrıldıktan sonra heretiklik suçlamasıyla karşı karşıya geldiği aktarılmaktadır.

Pelagius'un yaşadığı dönemdeki en önemli karşıtlarından biri, Augustine'dir. Pelagius'un bu eserlerine karşılık, Augustine de karşıt yazılar ortaya koyar. Bunlar, *On the Merits and Remission of Sins* (412)¹³, *On the Spirit and the Letter* (412)¹⁴, *On Man's Perfection in Righteousness* (415)¹⁵, *On Nature and Grace* (415)¹⁶, *On the Proceedings of Pelagius* (417)¹⁷, *On the Grace of Christ* (418)¹⁸, *On Original Sin* (418)¹⁹'dir. Ayrıca önceden Maniheizme karşı yazdığı *On the Free Will* adlı eseri de onun eleştiri yazıları arasında sayılmaktadır. Bu eserlerin dışında Augustine, Pelagianizm'i savunan diğer kişilere yönelik *On the Soul and its Origin* (419)²⁰, *On Marriage and Concupiscence* (419-420)²¹, *Against two Letters of the Pelegians* (420)²², *On Grace and Free Will* (426-427)²³, *On Rebuke and Grace* (426-427)²⁴, *On the Predestination of the Saints* (428-429)²⁵, *On the Gift of*

-
- ¹³ Augustine, *On the Merits and Remission of Sins*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 15-78.
- ¹⁴ Augustine, *On the Spirit and the Letter*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 83-114.
- ¹⁵ Augustine, *On Man's Perfection in Righteousness*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 159-176.
- ¹⁶ Augustine, *On Nature and Grace*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 121-151.
- ¹⁷ Augustine, *On the Proceedings of Pelagius*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 183-212.
- ¹⁸ Augustine, *On the Grace of Christ*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 217-236.
- ¹⁹ Augustine, *On Original Sin*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 237-255.
- ²⁰ Augustine, *On the Soul and Its Origin*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 315-371.
- ²¹ Augustine, *On Marriage and Concupiscence*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 263-308.
- ²² Augustine, *Against Two Letters of Pelagians*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 376-434.
- ²³ Augustine, *On Grace and Free Will*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 442-465.
- ²⁴ Augustine, *On Rebuke and Grace*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 471-491.
- ²⁵ Augustine, *On the Predestination of the Saints*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 497-519.

*Perseverance (428-429)*²⁶, *Against Julian (420-421)*²⁷, *Against the Second Reply of Julian (430)* adlı eserleri kaleme alır.²⁸

Pelagius ile Jerome arasında da düşünce farklılığı bulunmaktadır. O dönemde Jerome, perde arkasından insanlara mektuplar yazar ve onların bu tür bir gelişime karşı hazırlıkta bulunmalarını ister. Jerome ile Pelagius'un Roma'da buldukları dönemde (382-385), buldukları muhtemeldir. Jerome gibi Orosius da Pelagius hakkında abartılı bir takım bilgiler verirken; Augustine, onun Hıristiyanlık'a düşkünlüğünden bahseder.²⁹ Pelagius, daha çok Maniheizm ve Augustine'e karşı yazdığı yazılarla tanınır.

Caelestius, Pelagianizm açısından önemli bir diğer kişiliktir. O, Pelagius'un talebeliği yanında onun, hem düşünce hem de Sicilya yolculuğunda yol arkadaşıdır. Gotlu imparator Alaric'in istila amacıyla Roma'ya yönelik yaptığı baskı (409), Romalıları ve Pelagius'u tedirgin eder. Gothlar, Peninsula'dan güneye doğru gelmeye başlayınca aristokrat aileler, Afrika, Mısır ve Filistin'deki bölgelere doğru kaçar. Pelagius ve Caelestius da bu kalabalıkla beraber Sicilya'ya doğru yola koyulurlar ve burada bir süre kalıp görüşlerini anlatırlar. Roma'ya dönüşlerinin imkansızlığını gördükten sonra Akdeniz bölgesine doğru yol alırlar. Tarih 410 yılını gösterdiğinde ikisi Afrika'ya ulaşır. Augustine'in yaşadığı kasabadan geçtikleri aktarılır. Bu sıralarda Augustine, heretik olarak görülen Donatistler³⁰le uğraşmaktadır.

Bu dönemde Pelagius ile Augustine'in mektuplaştıkları (411-413) belirtilmektedir. Hatta mektubunun birinde Augustine, Pelagius'a şöyle yazar:

Bana mektup yazıp saadet içinde bulunduğunla ilgili bilgi vermenden dolayı çok mutluyum. Tanrı seni, güzelliklerle ödüllendirsin benim sevgili efendim ve kardeşim. Umarım Tanrı seni hep böyle kutsasın ve ebediyen bu ölümsüz Tanrı ile yaşa. Ben kendimi, senin mektuplarında

²⁶ Augustine, *On the Gift of Perseverance*, (terc.: P.Holmes-R.E.Wallis), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), V, Edinburgh, 1991, s. 524-552.

²⁷ Augustine, *Against Julian*, (terc.: M. A. Schumacher), New York, 1957.

²⁸ Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 7, 12.

²⁹ Huber, *age.*, s. 22, 24.

³⁰ MS. 4. yüzyılda Kartacalı Donatus tarafından kurulup Kuzey Afrika'da Pavlusçu kiliseye karşı çıkan bir hareket. Romalılar, bu hareketi bir süre sonra büyük katliamlar yaparak durdurmaya çalışır. Hatta bu katliamdan dolayı hareket mensupları, kendilerine *şehitler kilisesi* adını verirler. (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 100). Ayrıca geniş bilgi için bkz.: Hinson, *The Early Church*, s. 148-152.

*bahsettiğin güzellikler içinde saymıyorum. Ancak senin benim için dile getirdiğin güzel dileklerden dolayı memnuniyet duyuyorum. Tanrının yardımıyla, senin beni gördüğün şekilde olmam için Tanrı'ya benim adıma dua etmeni istiyorum. Tanrıya karşı senin güven içinde ve hoşnut olarak kalmanın devamlı olmasını istiyorum. Ey sevgili efendim ve kardeşim! Bizleri unutma.*³¹

Pelagius, sonraki dönemlerde bu mektubu, Augustine'in kendisini desteklediği yönünde kullanacaktır. Afrika'da bir süre kalan Pelagius, buradan Filistin'e geçerken; talebesi Caelestius, Kartaca'da kalır. Bu tarihlerde Kartaca Başpiskoposu olan Aurelius'a, Caelestius ile ilgili resmi şikayetler gelir. Bunun üzerine 411-412 yıllarında Aurelius, Kartaca'da bir sinod toplatır ve Nola Piskoposu Paulinus, Caelestius'un hatalarını şöyle dile getirir:

- 1) Adem, ölümlü olarak yaratıldı ve günah işlemiş yahut işlememiş olsaydı da ölecekti,
- 2) Adem'in günahı sadece kendini bağlar. Bu günah, tüm insanlığı etkilememiştir,
- 3) Yeni doğan çocuklar, Adem'in günah işlemeyen önceki durumu gibi saf ve günahsızdırlar,
- 4) Adem'in günahı ve ölümü sebebiyle, tüm insanlığın öldüğü ve İsa'nın dirilmesiyle de tüm insanlığın tekrar dirildiği doğru değildir,
- 5) Yasa (Tevrat), İnciller gibi insanları, Tanrının Krallığına götürür,
- 6) İsa gelmeden önce de günahkar olmayan insanlar vardı,
- 7) Kişi, günahsız olabilir ve eğer isterse kolaylıkla Tanrının emirlerini yerine getirebilir.

Augustine, konsile katılmamakla beraber vaazlarında ve yazılarında Caelestius'un görüşlerini çürütmeye çalışır. Buna karşın Caelestius, konsilde kendini savunurken, birçok kişinin, aslî günah ile ilgili şüphelerinin olduğunu belirtir. Bunun üzerine oradakiler baskı yaparak buna örnek olması açısından bir isim vermesini söylerler. Caelestius da buna Aquileialı Rufinus'u misal olarak getirir. Konsil, ona görüşlerinden vazgeçmesini teklif ettiğinde o, bunu reddeder. Sonuçta

³¹ Augustine, *Letters of St. Augustine*, (terc.: J.G.Cunningham), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. Philip Schaff), I, Edinburgh, 1994, s. 498.

kurul, onu suçlu bulup aforoz eder ve Efes'e gönderir. Böylece Caelestius, Piskopos Aurelius ve sonraki dönemde Nola Piskoposu olan Paulinus tarafından heretiklikle suçlanır.³²

Pelagianizm ve Augustine:

Pelagius, 405'te bir piskoposun, Augustine'e ait *Ey Tanrı, sensin emirleri veren. İstedğin emri ver ve istediğini emret* sözünü dile getirdiği zaman, bunun doğru olmadığını ve bu tür bir yaklaşımın, Romalı Hıristiyanlar arasındaki ahlakî bozulmanın sebebi olduğunu dile getirip özgür irade veya *doğal lutfu* atıf yapar. Onun, Augustine'in görüşleriyle ilgili ilk farklılığı böylece ortaya çıkar diyebiliriz. Bundan sonra Augustine, onun, *Tanrının lutfu ile ilgili tartışma yarattığını* öğrenir (411).³³

Olaylar bu şekilde devam ederken İmparator Honorius'un önemli bir devlet adamı ve Augustine'in arkadaşı olan Marcellinus, Augustine'in bu polemige el atmasını ister. Marcellinus'un bu isteği üzerine Augustine, Pelagius'a karşı ilk kitabı olan *On Merits and the Forgiveness of Sins and the Baptism of Infants* (412) adlı eserini kaleme alır. Burada *ihtimal dahilinde olmamakla beraber* kişinin, *lutfu* sayesinde günahsız olarak yaşayabileceğini dile getirir. Ayrıca bu eseri tamamlamaya doğru Pelagius'un *Commentary on Romans* adlı eserine ulaşır ve onun *eğer Adem'in işlediği suç, tüm insanları kapsıyorsa; İsa'nın doğruluğu ve günahı ortadan kaldırması da tüm günahkarları içine almalı* yorumu ile karşı karşıya gelir. Augustine bunun üzerine Marcellinus'a yazdığı mektupta şöyle der: *Bebekler de inananlar olup anne babalarının yaptıklarından yararlanırlar* yani onların işlediği güzel işler, çocuğu da etkiler diye cevap yazar. Aslında bunu söyleyen Augustine, bir anlamda bebeklerin, ebeveynlerinin yaptıklarının yarar ve zararını göreceklarını dile getirir. Bu aynı zamanda onun aslı günah ile ilgili argümanlarının ilk öğelerinden biri olarak görülebilir. Çünkü Augustine, bunu demekle Adem ile Havva'nın yani insanlığın ebeveyninin yaptığı günahın, tüm insanlığı etkilediğini söylemektedir.

Marcellinus, hiç kimsenin günahsız olamayacağı anlayışını tam olarak kavrayamayınca Augustine, *On the Spirit and the Letter* adlı eserini yazıp bu tür işlerin, Kutsal Yazılar'da birçok örneklerinin olduğunu dile getirir. Ayrıca günahsız olarak yaşamanın *lutfu* yani özgür iradenin değil

³² Rackett, *Sexuality and Sinlessness*, s. 264; Hinson, *The Early Church*, s. 332; Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 28-29; Wilken, "Pelagius", s. 227; Parsons, "Pelagianism and Semi-Pelagianism", s. 704; Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xviii.

³³ Hinson, *The Early Church*, s. 332; Huber, *The Pelagian Heresy*, 1979, s. 26.

de Kutsal Ruh'un kişinin ruhunda yaptığı çalışmalara bağlı olduğunu belirtir ve bu *isteğin*, ancak lutuf aracılığıyla özgür olabileceğini söyler.³⁴

Hristiyanlıkta çocukların vaftiz edilmesi ile ilgili uygulamanın kaynağı, Adem'in tüm insanların günahkar olmasına sebep olması akidesidir. Çünkü Kutsal metinde "günah bir insan yoluyla ölüm de günah yoluyla dünyaya girdi. Böylece ölüm bütün insanlara yayıldı. Çünkü hepsi günah işledi."³⁵ denmektedir.

Bu arada Augustine, Sicilyalı Hilary'den insanların zihinlerinde bazı konularla ilgili şüphelerin oluştuğunu bildiren bir mektup alır. Bunun üzerine Augustine, Pelagianizme karşı olan tutumunu sertleştirip *onun (Caelestius), bidatçi; kendilerinin ise ortodoks* yani ilk dönemki kiliseyi takip ettiren kişiler olduğunu dile getirir.³⁶

415'li yılların başında Augustine, Pelagius'un *De Natura (On Nature)* adlı eserine, *On Nature and Grace* adlı eseriyle karşılık verir. Pelagius, bu eserinde kişinin, günahsız olarak yaşayabileceğini, eğer bu doğru değilse o zaman Kutsal Yazıların, insanlardan günah işlemeleri isteğinin anlamsız olduğunu, çünkü Tanrının, insanlardan imkansız olanı istemeyeceğini dile getirip fitratın lutfunun (grace of nature) yeterliliğini belirtir. Buna karşılık Augustine, *aşkın lutuf* (supernatural grace) önerisiyle özet olarak şöyle cevap verir: Lutuf, fitrata ters değildir ancak *fitrat günahla kirlendiği için, lutuf tarafından yönlendirilmelidir*. Çünkü sağlam bir şekilde yaratılan ruh, günah ile kirlenmiştir. *Birey, bu kirlenmeyi, kendi başına kaldırmaya muktedir değildir*. Sadece İsa'nın lufu, insanlardaki bu kiri kaldırmaya güç yetirebilir. Lutuf insanlara karşılıksız verilmiş olup bir erdeme bağlı değildir.³⁷

Sicilya'da elden ele dolaşan ve Caelestius'a ait olduğu sanılan bir yazının kopyası, 415'li yıllarda Augustine verilir. Bu metinde şunlar dile getirilir:

Şu tekrar sorulmalıdır: Günah nedir? Fitrata ait bir nitelik mi yoksa hata sonucu oluşan bir şey mi? Eğer günah, fitrata ait bir şeyse, bu günah değildir. Eğer hata sonucu olan bir şeyse, bu ortadan kaldırılabilir. Ortadan kaldırılabilen bir şeyden de

³⁴ Hinson, *The Early Church*, 1996, s. 333.

³⁵ Romalılar, 5:12.

³⁶ Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 30.

³⁷ Augustine, *On Nature and Grace*, s. 122-123.

sakınılabilir. Sakınılabilinen bir şey olmaksızın insanlar yaşayabilir.³⁸

Görüldüğü üzere Augustine ile Pelagianizm'i savunanlar arasındaki tartışmanın odak noktasında Adem, aslı günah ve lutuf teorisi yatmaktadır.

Augustine Haricinde Pelagianizm Karşıtları:

Pelagius ve Augustine'in hem kendileri hem de taraftarları arasında bu gelişmeler yaşanırken Pelagianizm, Caelestius ile Efes ve Doğu bölgelerinde; Pelagius ile de Kudüs bölgesinde taraftar bulmaya başlar. Hatta Pelagius, Kudüs Piskoposu John'un himayesinde Kudüs'te de cemaat kurar. Pelagius, Kitab-ı Mukaddes'in Latince çevirisi Vulgate ile görevlendirilen Jerome'un husumetini Filistin'e varır varmaz hissetmeye başlar. Bu husumet, 414'de iyice belirginleşir. Bu dönemde Filistin, Latin ve Grekler yani Batı ile Doğu arasında birtakım anlaşmazlıkların olduğu yer olarak görülmektedir.

Pelagiusçu akıma yönelen asilzadelerden biri, Olybrius'un kızı Demetrias'tır. O, zengin bir ailenin kızıdır. Anne ve büyük büyük annesi onu, iyi bir kişiyle evlendirmeye karar verir. Ancak o tam evlilik arifesinde rahibe olmayı tercih edip tüm zenginliğini, fakirlere dağıtır. Bu dönemde hem Jerome hem de Pelagius, Demetrias'a mektup yazar. Jerome, tebriklerini ilettiği mektubunda ona bir takım teşvik edici öğütler verir. 414'de Pelagius da bir mektup yazıp özgür iradeye sahip fitratın, ne kadar güçlü olduğunu dile getirir. Hristiyan olmayanların bile iyi işler yaptığını ifade eden Pelagius, Tanrının lutfuna mazhar olmuş bir Hristiyan'ın onlardan daha fazla iyi işler yapabileceğini belirtir. Ayrıca Augustine de 417 veya 418'de Demetrias'a, bu dönüşünün sebebini, *sadece kendi erdemiyile elde ettiği* şeklindeki bir düşünceye *kapılmaması* yönünde bir mektup kaleme alır.³⁹ Demetrias'a yazılan mektuplar, tartışmanın iki tarafını tutan kişilerin, genel anlamda hangi görüşü savunduklarının ipuçlarını bizlere vermektedir.

415'te Pelagius, Doğu Başpiskoposlarının araştırmasına tabi olurken Jerome, *Dialogue Against the Pelagians* adında bir eser neşreder. Augustine, Afrika'da; Jerome da Filistin'de Pelagianizm ile uğraşırken 415'de Afrika'ya Augustine ile bir takım dinî meseleleri görüşmek üzere

³⁸ Augustine, *On Man's Perfection in Righteousness*, s. 160.

³⁹ Andrew S. Jacobs, "Writing Demetrias: Ascetic Logic in Ancient Christianity", *Church History*, 69/4, (Aralık) 2000, s. 772; Hinson, *The Early Church*, s. 334; Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 34.

giden İspanyol asıllı Orosius da tartışmaya katılır. Augustine, genelde çabuk kızan ve hırçın bir kişi olarak tasvir edilen Orosius'la görüştüğten sonra onu, içinde Pelagianizm ile ilgili bir takım yazıların olduğu bir mektupla Filistin'e gönderir. Augustine'in, Piskopos John'a mektupları, Jerome'un Filistin'de yaptığı mücadele ve Orosius'un da tartışmaya katılması, bir sinod toplanması için yeterli görülür ve 415 Temmuz'unda Kudüs'te bir sinod toplanır.

Sinodda ilk olarak Orosius, Pelaginizm'in Afrika'da meydana getirdiği sarsıntıdan bahseder. Bundan sonra Pelagius'a, Augustine'in suçlamaları hakkında sorular yöneltilir. Pelagius, bunlara cevap verdikten sonra Piskopos John, *kilise-otorite ayrılığına dayanarak* Augustine'in kararlarının, Filistin bölgesinde geçerli olmadığını dile getirir. Bunun üzerine Orosius, John'u, *Latin ortodoksisine sadık kalmamakla* suçlar. Sonuçta konsil, herhangi bir karara varmadan Orosius'un teklifi üzerine meseleyi, Latin kilisesine bırakıp Papa I. Innocent'e havale eder. Ancak aradan iki ay geçmeden John, Orosius'u, *Tanrının yardımının, günahsız yaşamak için yetmeyeceğini* söylemekle suçlar ve bunun üzerine Orosius, *Apology* adlı eserini kaleme alır.

Bir süre sonra Filistin'de oturan Galyalı Heros ve Lazarus adındaki iki piskopos, Filistin'in Başpiskoposu Eulogius'a, Pelagius'un yazılarından duydukları rahatsızlığı ifade ettikleri *Libellus* adlı bir mektubu yazar. Bunun üzerine 415 yılının Aralık ayında Diospolis'de (Lod/ Kudüs) ikinci bir sinod toplanır. Ancak bu sinoda, suçlamalarda bulunan iki piskopostan biri hasta olduğu için katılamaz; diğeri ise isteksiz olarak gider.⁴⁰ Sinodda Pelagius, kendini iyi bir şekilde anlatır ve *Libellus*'da kendisine atfedilen suçlamalardan temizlenir.⁴¹ Bu sonuç, Pelagius'un görüşlerinin taraftar kazanmasına neden olur. Bu sırada Augustine'in endişelerinin arttığı ve akımın önünü kesmek için karşıt yazılar kaleme aldığı dile getirilir.

Pelagiusçu düşünceye karşı verilen mücadeleden tatmin olmayan Augustine taraftarı Afrikalı piskoposlar, Aurelius'un başkanlığında 416 yılında Kartaca'da bir araya gelip Orosius'dan Filistin'deki Pelagianizm hareketi ile ilgili bilgi alırlar. Orosius onlara, Jerome, Heros, Lazarus ve diğere Pelagianizm karşıtı kişilerin yazılarını takdim eder. Bu arada Pelagius taraftarı bazı keşişlerin, Jerome'un Beytlehem'deki manastırına

⁴⁰ Bu konuda farklı rivayetler vardır. Kaynakların bir kısmı sadece birinin katıldığını ifade ederken, bazıları ikisinin de konsile gelmediğinden bahseder.

⁴¹ Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 35-38; Wilken, "Pelagius", s. 227; Mc Kenna, "Pelagius and Pelagianism", s. 58-59; Parsons, "Pelagianism and Semi-Pelagianism", s. 705; Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xviii.

saldırdıkları ve Jerome'un hayatını zor kurtardığı haberi, bu toplantıdaki piskoposlara ulaşır. Bu ve benzeri haberler karşısında piskoposlar, Pelagius ve Caelestius'un aforozunu ilan ettikleri yazıyı bir mektupla Papa Innocent'e onaylaması için gönderirler. Aynı zamanda Augustine'in de içinde olduğu Mileve'de (Nimudia) toplanan 55 piskoposun imzaladığı başka bir mektup da Pelagianizm olgusuna Papa'nın el koyması yönündedir. Ayrıca Augustine ve 4 piskopos, özel bir mektupla bu isteklerini tekrar dile getirir. Sonrasında Papa Innocent, kendisinin Pelagius ve Caelestius'u aforoz ettiğini (417) belirten bir cevap yazarak duruma açıklık getirir.⁴²

Innocent'in bu mektubu, Afrikalı piskoposları yani Augustine ve taraftarlarını sevindirir. Ancak bundan iki ay sonra Innocent ölür. Onun yerine Zosimus geçer ve Afrikalıların bu sevinçleri çok uzun sürmez. Çünkü Caelestius, 417'de Papa Innocent'in yerine geçen Zosimus'u, Eylül 417'de yapılan bölgesel bir sinodda, inancının doğruluğuna inandırır ve Zosimus, onun düşünceleri hakkında *tamamen tatmin edici* şeklinde bir açıklama yapar. Bundan sonra Zosimus, Caelestius'u, yapılan ithamlardan temize çıkarmak için bir sinod daha toplatır ve Heros ile Lazarus'u problem yaratmakla suçlar. Ayrıca Zosimus, Caelestius karşıtı olan Nolalı Paulinus'u, Roma'ya kendisini savunmak ve Caelestius hakkındaki düşüncelerini belirtmesi için çağırır. Ancak Paulinus, aleyhinde bir kararın çöktan verildiğini düşünerek buraya gitmez.⁴³ Zosimus'un Pelagius hakkında böyle bir karar vermesi, o dönemde Roma'nın Augustine'in teolojisinden daha çok Pelagius'unkine yakın olduğu şeklinde okunabilir.⁴⁴

Böyle bir karar üzerine imparatorlukta bir takım huzursuzluklar çıkmaya başlar. Bu tür bir iç savaşın oluşmaya başlaması, Ravenna'da oturan İmparator Honorius'u rahatsız eder ve Afrikalı piskoposların etkisiyle imparator, Pelagius ve Caelestius'u Roma'dan uzaklaştırıp Pelagianizm taraftarlarının mallarının müsadere edilerek sürgüne gönderileceklerini ilan eder (30 Nisan 418). Bunun üzerine Papa Zosimus, önceki kararını gözden geçirmek zorunda kalıp 418'in Mayıs ayında Kartaca'da bir konsil toplatır. Kartaca'da 215 piskopos bir araya gelir ve

⁴² Jerome, *Letters*, 136-137, (terc. H.W.H.Fremantle), (*The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* içinde), (ed. P.Schaff-H.Wace), VI, Edinburgh, 1989, s. 281; Hinson, *The Early Church*, s. 335; Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 40-42; Mc Kenna, "Pelagius and Pelagianism", s. 59; Parsons, "Pelagianism and Semi-Pelagianism", s. 705; Murray, *A History of Heresy*, s. 91; Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xix.

⁴³ Hinson, *The Early Church*, s. 335; Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xix.

⁴⁴ Lohse, *A Short History of Christian Doctrine*, s. 120.

aslî günah hakkında Pelagianizm karşıtı bir görüş benimsenir. Bu gelişmeler sonucunda Zosimus, *Epistole Tractoria* olarak bilinen deklarasyonu ile Pelagius ve Caelestius'un görüşünü mahkum eder ve kağıt üzerinde Pelagianizm'e son verilir. Pelagius'un bu gelişmelerden sonra (418) nasıl bir hayat yaşadığı hakkında pek fazla bilgi yoktur. O, bir anda tarih sahnesinden çekilmektedir.⁴⁵

Pelagius ve Taraftarları:

Augustine taraftarlarının, 418'de Kartaca'da elde ettikleri üstünlük, Pelagianizm'in sona erdiği anlamına gelmemektedir. Pelagius'un, değişik yerlerde taraftarları bulunmaktadır. Bunların başında Pinian, onun karısı Melania ve karısının annesi Albina gelir. Bu kişiler, Pelagius'u, aleyhtarlarının sunduğu tasarıyı kabul etmesi için ikna etmeye çalışırlar. Pelagius, onlara *lutfun ve çocukların vaftiz edilmesinin sebebinin, günahlarının başlanması için gerekli bir uygulama olduğunu* dile getirdiği bir mektup yazar. Bunun üzerine Pinian, Augustine bu mektupla başvurur. Augustine, *On the Grace of Christ* ve *On Original Sin* adlı iki kitapla, Pelagius'u, çok ince bir şekilde asıl noktanın etrafında dolaşıp hakikî özü kabul etmemekle itham eder. Augustine, Pelagius'un, lutuftan kastının, iyiyi veya kötüyü seçme özgürlüğü olduğunu zikredip onun, iyi veya kötüyü *istemeyi* yahut iyi veya kötü *olmayı* kabul etmediğini söyler. Ayrıca onun, Adem'in günahının herkese geçmediğini söyleyip sonrasında çocukların vaftiz edilmesinin, günahların affedilmesi için olduğunu dile getirmesini, tutarsızlık olarak görür. Bunlardan sonra Augustine, Pinian'a, Pelagius ve Caelestius'un aforoz edilmeyi hak ettiğini söyler.⁴⁶

Yukarıda belirtilen kişilerin dışında Pelagius'un görüşüne taraf olup Augustine karşı çıkan kişilerin başında, Eclanum Piskoposluğunu 417-454 yılları arasında yapan Julian (386-454) gelmektedir. Julian, Augustine'in belirttiğine göre Apulia'da (İtalya) Hıristiyan bir ailede dünyaya gelmiştir. 403'de Titia ile evlenen Julian'ın, iyi bir eğitim aldığı bildirilir.⁴⁷ Julian, ilk olarak Zosimus, sonra Augustine ve son olarak da Papa Boniface'ye karşı çıkar.

418'de Zosimus, *Tractoria* adlı deklarasyonu ile Pelagius ve Caelestius'un görüşünü mahkum eden bir yazıyı tüm Doğu ve Batı Kilise

⁴⁵ Rackett, *Sexuality and Sinlessness*, s. 42; Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 44-45; Hinson, *The Early Church*, s. 335-336; Mc Kenna, "Pelagius and Pelagianism", s. 58; Parsons, "Pelagianism and Semi-Pelagianism", s. 706; Warfield, "Introductory Essay on Augustine and the Pelagian Controversy", s. xx.

⁴⁶ Hinson, *The Early Church*, s. 336.

⁴⁷ Rackett, *Sexuality and Sinlessness*, s. 201-202.

merkezlerine gönderir. Afrika'da bunu imzalamayı reddeden çıkmaz. Ancak Julian'ın başını çektiği 19 piskopos, bunu imzalamaz ve Yarı Pelagiusçu denilen bir tutum sergileyerek şöyle derler: *İsa'nın lutfu, hür irade ile birlikte işleyip bu lutfu reddedenin peşinden gitmez yani her ne olursa olsun ona lutf ulaşacak diye bir anlayış yoktur. Bir kişinin iyi diğerinin kötü olması, kişiden kaynaklanıp Tanrının istemesinden dolayı değildir* diyerek devam ederler. Bunlara ek olarak *hem lutf hem de vaftiz gereklidir. Fakat asli günah diye bir şey yoktur* derler. Bu görüşleriyle Pelagius'a yaklaşan bu kişiler, *tüm insanlık, Adem'le beraber ölmüş ve İsa ile bu düşüştan kurtulmuşlardır* görüşüyle, Pelagius'tan ayrılırlar. Aynı zamanda Julian'ın kendisi, Zosimus'a gönderdiği mektupların birinde Pelagius ve Caelestius'a atfedilen (i) *insanlık, Adem'le ölmeyip İsa ile de yükselmedi*; (ii) *yeni doğan çocuklar, tıpkı Adem gibidir* ve (iii) *Adem, ölümlü olarak yaratılmış olup günah işlese de işlemese de ölecekti* şeklindeki üç görüşü savunur. Bunun üzerine Zosimus, bu 19 piskoposu aforoz eder. İmparator Honorius, onları sürgüne gönderir. Bu tür yıldırımlardan çekinmeyen Julian ve arkadaşları, yeni bir sinod toplatmak ve orada görüşlerini dile getirmek için girişimlerde bulunurlar. Bundan umduklarını bulamayınca Selanik Piskoposu Rufus ve İstanbul Patriği Atticus'a müracaat ederler. Fakat bundan da bir fayda elde edemezler. Sadece Mopsuestialı Theodore, onlara sığınma hakkı verir.⁴⁸

Julian, bu girişimlerden sonra Augustine cevap vermek için eser yazmaya başlar. Julian'a ait olduğu ileri sürülen eserler, bölümler halinde veya ona karşıt düşüncedeki kişilerin yazılarında bulunabilmektedir. Buna göre *Ad Turbantium, Ad Florum, Epistle ad Valerium, Epistle ad Zosimum, Epistle ad Rufum* ve *Epistle ad Romanos*'un yazarının, Julian olduğu dile getirilir.⁴⁹ O, Augustine'in, *On Marriage and Concupiscence* adlı eserine, dört kitapla karşılık verir. Augustine, onun bu dört eserine karşılık *Against Julian the Pelagian* adlı yazısını kaleme alır. Bundan sonra Julian'ın, Papa I. Boniface'ye karşı yazılar yazdığı da görülmektedir. Onun görüşlerinden sadece Batı kilisesinin lideri değil İstanbul Patriği Atticus da memnun değildir ve Julian ve taraftarlarını İstanbul'dan kovar. Ayrıca 424'te Antakyalı Theodotus da Pelagius'u, Kudüs'ten uzaklaştırır. Papa Caelestine de Caelestius'u İtalya'dan çıkarır. 431'deki Efes Konsili'nde Pelagius ve Caelestius'un görüşleri mahkum edilir. Nitekim Efes Konsili sonrası verilen karara binaen hem Doğu hem de Batı kiliseleri, bu oluşuma tek bir vücut halinde karşı koyarlar. Bunun akabinde Julian, sürekli bir

⁴⁸ Rackett, *Sexuality and Sinlessness*, s. 42-43; <http://www.newadvent.org/cathen/08557b.htm> (05.05.2004); Hinson, *The Early Church*, s. 337; Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xx-xxi; Murray, *A History of Heresy*, s. 92.

⁴⁹ Rackett, *Sexuality and Sinlessness*, s. 49.

yerden başka bir yere göç etmek zorunda kalır. Son olarak Sicilya'da öğretime başlar ve 454'te burada ölür.⁵⁰ Yarı Pelagiusçu denilen ve bir nebze de olsa Pelagius'un görüşlerini takip eden bu akım, zamanla kaybolmaya yüz tutmakta ve altıncı yüzyılda Pelagianizm ile ilgili herhangi bir papalık bildirisinin verilmediği görülmektedir.

Pelagianizm ve İnançları:

Augustine ile Batı Kilisesi, 'günümüzde kullanılan doğmalarını ilk kez sistematik hale getirmiştir', diyebiliriz. Çünkü o, Donatistler ve Pelagianistler ile yaptığı tartışmalar sonucunda özellikle günümüz Batı Hıristiyanlarının doğmalarından olan *Adem'in cennetten inmesi, asli günah* ve *lutfun gerekliliği* anlayışlarını sistematikleştirmiştir. Bu bağlamda Pelagius'un yahut Pelagianizm'in temel inanç ve düşüncelerini ortaya koymak, doğmaların tarihsel gelişiminin anlaşılması açısından yararlı olacaktır.

a) *Asli Günah*⁵¹: Tanrının adaleti bakımından olaya yaklaşan Pelagius, bu konuda Augustine'den farklı olarak Adem'in işlediği günahın sadece kendisini bağlayıp diğer insanlara sirayet etmediğini dile getirir.⁵² 'Kim, kendisinin işlemediği bir suçtan dolayı Tanrının suçlamasını kabul eder? ve kim, adil bir Tanrıya bunu yakıştırabilir?'⁵³ deyip bunun adil olmadığını ve insanlığın özgürlüğüne zarar verdiğini dile getirir.⁵⁴ Pavlus'un Romalılar'a yazdığı mektupta geçen *Adem ile herkes günah işlemiş oldu*⁵⁵ metnini, Pelagius, insanların, Adem'den günahı miras olarak aldığı şeklinde değil; Adem'in günahındaki önceliğine işaret olarak yorumlar.⁵⁶ Ona göre Tanrının adaleti, yarattığı her şeyin bu adalet çerçevesinde gerçekleşmesini gerektirir. Bundan dolayı da insanın tabiatının iyi olması gerekir. Bunun doğal sonucu olarak asli günah gibi bir durum söz konusu olamaz.⁵⁷ Augustine ise Adem'in, (cennetten) atılmadan önce ölümsüz olduğunu, ancak Tanrıya itaatsizliğinin sonucunda hem ölümlü hale geldiğini hem de onun işlediği günahın, soyundan gelen insanlığı etkilediğini dile getirir. Bundan dolayı

⁵⁰ Hinson, *The Early Church*, s. 337-338; Mc Kenna, "Pelagius and Pelagianism", s. 59; Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xxi.

⁵¹ Hristiyanlık teolojisindeki *aslı günah* ve Adem-İsa ilişkisi hakkında geniş bilgi için bkz.: Mustafa Erdem, *Hazreti Adem (İlk İnsan)*, Ankara, 1993, s. 84-96.

⁵² Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 27; Midhat, *Müdafaa*, s. 100.

⁵³ Augustine, *On Nature and Grace*, s. 132.

⁵⁴ Lohse, *A Short History of Christian Doctrine*, s. 108-109; Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 62.

⁵⁵ Romalılar, 5:12.

⁵⁶ Rackett, *Sexuality and Sinlessness*, s. 258.

⁵⁷ Parsons, "Pelagianism and Semi-Pelagianism", s. 705.

Augustine göre *miras alınan bu günahın affedilmesi için vaftiz olmak gereklidir*.⁵⁸

b) *Özgür İrade*: Augustine göre insan, Pelagius'un düşündüğü gibi mükemmel bir varlık olmayıp *günahlarla çevrili* bir varlıktır (massa peccati). Bundan dolayı insanlık, ancak Tanrının vereceği lutf karşılığında kurtulabilir. Bu da insanlara, yaptıkları faziletli işlerden dolayı değil; Tanrının karşılıksız olarak verdiği bir lutuftur. Çünkü ona göre insanlığın özünde, Adem'in günahundan sonra değişme meydana gelmiştir. Günahattan önce Adem, hem *günah işleme* hem de *günah işlememe yetisine* sahipken; günah işleyerek, günah işlememe yetisini kaybetmiştir. Ona göre insan, *kötüyü* seçmeğe muktedir olup *iyiliğe* güç yetiremez. Çünkü Augustine göre kişi, kötülüğü, Tanrının yardımı olmadan seçip yapabilir ancak iyiliği seçemez ve yapamaz. Böylece insan her ne zaman iyi bir şey yaparsa, bunun için Tanrıya şükretmelidir.⁵⁹ Augustine'in bu tür bir sonuca ulaşmasında Yeni Ahit'teki bazı metinler etkilidir. Çünkü Pavlus, Romalılar'a yazdığı mektupta Tanrı'nın, sorgulanamaz iradesi hakkında şunları dile getirir:

Kardeşlerimin, soydaşlarım olan İsraililerin yerine ben kendim lanetlenip Mesih'ten uzaklaştırılmayı dilerdim. Evlatlığa kabul edilenler, Tanrı'nın yüceliğini görenler onlardır. Antlaşmalar, buyrulan Kutsal Yasa, tapınma düzeni, vaatler onlarıdır. Büyük atalar onların atalarıdır...

Tanrı'nın sözü boşa çıktı demek istemiyorum. Çünkü İsrail soyundan gelenlerin hepsi İsraili sayılmaz. İbrahim'in soyundan olsalar bile, hepsi onun çocukları değildir...

Ayrıca Rebeka bir erkekten, atamız İshak'tan ikizlere gebe kalmıştı. Çocuklar henüz doğmamış, iyi yada kötü bir şey yapmışken, Tanrı Rebeka'ya "Büyüğü küçüğüne kulluk edecek." dedi. Öyle ki, Tanrı'nın seçim yapmaktaki amacı yapılan işlere değil, kendi çağrısına dayanarak sürsün..."

Öyleyse ne diyelim? *Tanrı adaletsizlik mi ediyor? Kesinlikle hayır! Çünkü Musa'ya şöyle diyor: "Merhamet ettiğime merhamet edeceğim, acıdığıma acıyacağım." Demek ki bu, insanın isteğine ya da çabasına değil, Tanrının merhametine bağlıdır.* Tanrı Kutsal Yazı'da

⁵⁸ Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 55.

⁵⁹ Michael W. McDill, *The Centrality of the Doctrine of Human Free Will in the Theology of Balthasar Hubmaier*, Southern Baptist Theological Seminary (Doktora Tezi), (Aralık) 2001, s. 40; Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 67-69.

firavuna şöyle diyor: “Gücümü senin aracılığınla göstermek ve adımı bütün dünyada duyurmak için seni yükselttim.” Demek ki Tanrı, dilediğine merhamet eder, dilediğinin yüreğini nasırlaştırır. Şimdi bana “öyleyse Tanrı insanı neden hala suçlu buluyor? O’nun isteğine kim karşı durabilir?” diyeceksin. Ama ey insan, sen kimsin ki Tanrı’ya karşılık veriyorsun? “Kendisine biçim verilen, biçim verene, ‘Beni niçin böyle yaptın’ der mi?”... Yüceltmek üzere önceden hazırlayıp merhamet ettiklerine yüceliğinin zenginliğini göstermek için bunu yaptıysa ne diyelim?⁶⁰

Bu metin, Tanrının İsrail oğullarını seçtiği yönündeki Eski Ahit metinlerinin kavranması için önemlidir. Çünkü metinden anlaşıldığı üzere Pavlus, İsraililerin, Tanrının isteğinin aksine davranışlarda bulunmasını, Tanrının seçme eylemiyle bütünleştirip yorumlamaya çalışmaktadır. Böylece İsraililerin, Tanrının isteğinin dışında bir harekette bulunmasını, onların Tanrı tarafından seçilmiş İsraililer olmamalarına bağlayarak, Eski Ahit’teki Tanrı ve İsraililer ilişkisini yorumlamaktadır.

Augustine’in yorumunda, belirtilen metnin ve buna benzer pasajların, etkin olduğu söylenebilir. Ayrıca Pavlus’un mektuplarında geçen ‘seni başkasından üstün kılan kim? Tanrıdan almadığın neyin var ki? Madem aldın, niçin almamış gibi övünüyorsun?’⁶¹ metni, görüşünü desteklemesi için önemlidir.⁶²

Buna karşın, Pelagius’a göre özgür iradede kast, *iyiyi seçme özgürlüğü* olup tamamen özgürce yapılan bir istemdir. Bu irade, iyilik ve kötülük yapabilme kapasitesine sahiptir. Kötülük hakkında ise onun, *özde veya fıtratta olan bir esas olmadığını çünkü bunun, Tanrı’nın, adaletiyle uyuşmayacağını* belirtir. Ayrıca insanın, yaptığı işlerden sorumlu tutulabilmesi için özgür bir iradeye sahip olmasının gerekliliğini dile getirir. Nitekim Adem’in işlediği günahın, insanlığa sirayet etmeyeceğini de bu temele dayandırır.⁶³ ‘Tanrı, işlemiş olduğumuz günahları başılayabilir, bize doğru yolu öğretebilir, kutsal bir örnek sunabilir, yapacağımız şeyi tavsiye edebilir; *fakat* iyi ile kötü arasında iradenin mutlak dengesini bozmadan bizim iyiyi istememiz için bize müdahale

⁶⁰ Romalılara, 9:3-23.

⁶¹ I. Korintliler, 4:7.

⁶² Brian A. Gerrish, “Sovereign Grace: Is Reformed Theology Obsolete?”, *Interpretation*, 57/1, (Ocak) 2003, s. 47-48.

⁶³ Rackett, *Sexuality and Sinlessness*, s. 260-261; Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 60; Mc Kenna, “Pelagius and Pelagianism”, s. 58; David Christie-Murray, *A History of Heresy*, (Oxford), 1976, s. 90; Parsons, “Pelagianism and Semi-Pelagianism”, s. 707; Midhat, *Müdafaa*, s. 100.

edemez ve bunun bozulması, Tanrının yaratmış olduğu tabiatımızdaki özgürlüğün yok edilmesi anlamına gelir'.⁶⁴

Warfield'in belirttiğine göre Pelagius, özgür iradeye yapmış olduğu vurguyla, geleneği ve lutfun gerekliliği anlayışını inkar etmektedir. Bu ise Hıristiyanlık açısından sadece yeni olmakla kalmayıp aynı zamanda Hıristiyan karşıtı bir söylemdir.⁶⁵

c) *Adem*: Pelagius'a göre Adem, normal bir insandı. Hayatın özüne uygun bir şekilde o, günah işlemiş olsa da olmasa da ölecekti. Çünkü o, ölümlü olarak yaratılmıştı. Ona göre, *Adem'in işlediği günah, üzücü ve kötü bir örnek olmakla beraber başka bir sonuç doğurmaz. Adem'in günahı sadece kendini bağlar. İnsanlığın hepsi, doğduklarında Adem'in günah işlemeyen önceki durumu gibidir.*⁶⁶ Pelagius'un bu görüşüne karşılık Augustine, Adem'in ölümünü, Havva ve onun, yasak meyveden yemelerine bağlar. Ona göre "Adem'in bedeni, ölümlüydü. Ancak onun bedeni aynı zamanda ölümsüzdü. Çünkü Tanrı, onun *yaşam ağacından* yemesine müsaade etmişti. Fakat günah işledikten sonra Adem'in, bu ağaca yaklaşmasına izin verilmedi."⁶⁷ Augustine'in bu görüşü savunmasında kutsal yazılar önemlidir. Çünkü Tekvin'de şöyle denilir: 'Bahçede istediğin ağacın meyvesini yiyebilirsin. Ama iyi ile kötüyü bilme ağacından yeme. Çünkü ondan yediğin gün, kesinlikle ölürsün'.⁶⁸ Ayrıca belirtilen meyveyi yedikten sonra Tanrı şu emri verir: 'Adem, iyiyi kötüyü bilmekle bizlerden biri gibi oldu. Artık yaşam ağacına uzanıp meyve almasına, yiyip ölümsüz olmasına izin verilmemeli'.⁶⁹

d) *Lutuf*: Pelagius'a göre üç tür lutuf vardır. Bunların birincisi, *yaratılışın lutfudur*. Bu, insanların fitratında olan ve günahsız olarak yaşayabilmelerine yardımcı olan lutfudur. Böyle bir lutuf, Tanrının yaratıcılığındaki mükemmellikten gelir. Ona göre günahsız olarak yaşama potansiyeli, *isteğin gücünden daha çok; fitratın gücünde yatmaktadır*.

Lutfun ikincisi, *aydınlatma veya vahiy lutfudur*. Bu, insanların mükemmelleşmelerine yardım eder. Bu lutuf, insanlara değişik kaynaklardan gelir. İnsanlık için Yasa (Tevrat), önemli bir lutfudur. Onun

⁶⁴ Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xvii.

⁶⁵ Warfield, agm., s. xiii.

⁶⁶ Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 63; Mc Kenna, "Pelagius and Pelagianism", s. 58; Murray, *A History of Heresy*, s. 90; Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xvii.

⁶⁷ John C. Munday, "Creature Mortality: From Creation or the Fall", *Journal of the Evangelical Theological Society*, 35/1, (Mart) 1992, s. 53.

⁶⁸ Tekvin, 2:17.

⁶⁹ Tekvin, 3:22.

amacı, insanlara *nasıl yaşamaları gerektiğini öğretmektir*. Böyle bir Yasa'nun gelmesiyle insanlar, *bilmedikleri veya habersiz oldukları* yönündeki bir iddiayı dile getiremezler. Aynı şekilde Eski Ahit peygamberleri de bu lutfu birer örnektir. Ayrıca Caelestius'un, *Eski Ahit ve İnciller'in insanlığı kurtuluşa götürmekte eşit olduğunu* söylediği dile getirilir.

Üçüncü lutfu ise, *günahları affetme lutfudur*. Pelagius'a göre günah, insanlığı zayıflatmakta ve güçten düşürmektedir. Günah ve insan ilişkisini, Pelagius şöyle ifade eder: *Günah, insanlara özgür iradesini kaybettiren ve bir takım kabul edilemez davranışlara iten bir âdettir. İşte bundan dolayı İsa'nın gelmesi gerekli olmuştur. O, hem örnek hem de kurtarıcıdır. Nitekim vaftiz sakramenti⁷⁰ ile günahların affedilmesi anlayışı getirilmiştir.⁷¹* Metnin son cümlesini tersten okursak, Pelagius'a göre 'günahsız olarak doğmuş olan çocukların vaftiz olmasına *gerek yoktur*' şeklinde bir anlam çıkartılabilir.

Augustine teolojisine göre lutfun rolü, geçmişteki günahları silmekle beraber gelecekte işlenmesi muhtemel olan günahlardan da kişiyi alıkoymaktır.⁷² Nitekim Augustine, Pelagius'a ilk olarak lutfu teorisiyle karşı çıkar. Çünkü Augustine göre Tanrısal lutfu olmadan, insanlık hiçbir şey yapamaz.

e) *Kusursuzluk*: Pelagius, Demetrias'a mektubunda '*fitrat, iyi bir şekilde yaratıldı*. Bundan dolayı yardıma ihtiyacı yoktur' der. Ayrıca Tanrının, adil ve iyi olduğunu bildirip insanı da kendi gibi iyi bir fitratta yarattığını ve insanın, eğer kendi günah işlemeyi istemezse günahsız olarak yaşayabileceğini bildirir.⁷³ Augustine, I. Yuhanna'da belirtildiği üzere *günahlarımız yok dersek, kendimizi aldatırız⁷⁴* sözüne binaen, insanların, kusursuz yani günahsız olamayacaklarını dile getirir.⁷⁵ Pelagius'un, kusursuzluk teorisi ile Tanrı arasında bağlantı kurmasında

⁷⁰ Hristiyanlık'ta vaftiz sakramenti önemli bir yer tutmaktadır. Pelagius ile Augustine arasında geçen lutfu ve kurtuluş ile ilgili tartışmalarda *çocukların vaftiz edilmelerinin* gerekli olup olmadığı önemli bir argümandır. Çünkü Augustine göre çocuklar, aslı günahı miras aldıkları için vaftiz olmak zorundadır. Çocukların vaftiziyle ilgili tartışmaların temeli, ikinci yüzyıla kadar gitmektedir. II. Yüzyılda Kibriyanus, *çocukların, vaftiz edilmelerinin gerekliliğinden bahsederken; Tertullian, onların, vaftiz sakramentini anlayacak yaşa gelinceye kadar vaftiz edilmelerinin şart olmadığını* dile getirir. Bundan sonra bu tartışma değişik yüzyıllarda ortaya konulur. Fakat tam bir uzlaşmaya varılamaz. (Bu konuda geniş bilgi için bkz.: Mustafa Erdem, "Hristiyanlıkta Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXXIV, Ankara, 1993, s. 144-148).

⁷¹ Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 64-65; Parsons, "Pelagianism and Semi-Pelagianism", s. 707; Warfield, "Introductory Essay on Augustin and the Pelagian Controversy", s. xv.

⁷² Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 55.

⁷³ Huber, *age.*, s. 60.

⁷⁴ I. Yuhanna, 1:8.

⁷⁵ Huber, *The Pelagian Heresy*, s. 55.

Tekvin'deki *insanın, Tanrı'ya benzer bir şekilde yaratılması* (5:1) anlayışının yattığı dile getirilebilir. Çünkü Pelagius, eğer insan, Tanrı'ya benzer yaratıldıysa onun gibi güzel özelliklere potansiyel olarak sahip olmalıdır, şeklinde bir mantık yürütmektedir.⁷⁶

f) *Kurtuluş*: Pelagianizm, kurtuluşun insanın *çalışma* ve *gayretlerine* bağlı olduğunu dile getirir. Adem'in, işlediği günahtan dolayı tüm insanlığın günaha düştüğünü reddeder. Pelagius taraftarları, Augustine'e oranla, insanın sorumluluğuna daha fazla vurgu yapıp *lutuf* denilince *özgür irade*, *şeriat*, *İsa'nın öğretimi ve örneği* ve *vaftizle beraber günahların azalması* şeklinde anladıkları tanrısal bağışları kastederler.⁷⁷ Ayrıca Pelagius'a göre başkalarının ihtidası için dua etmenin de bir anlamı yoktur. Çünkü sadece bu dua, onların ruhlarının kurtuluşu için yeterli değildir.⁷⁸ Augustine ise kurtuluşun yani Tanrısal krallığa girişin tek yolunu, İsa'ya iman ve tanrısal lutfu bağlar.

Augustine'in önündeki en büyük problem, özgür irade ve lutfun boyutu ile ilgilidir. Çünkü tüm insanlar, Adem'le beraber *düşmüşse*; bu *tüm* insanların, mahkum edilmesi anlamına gelir. Sonra Tanrı, lutfuyla beraber *tüm* insanları değil de *bazı* insanlara kurtuluşu ihsan eder.

g) *Evlilik*: Pelagius'dan önce evlilik hakkında genel anlamda dört görüş bulunmaktadır. Bunlar, a) Jovinian'a göre evlilik ile bekarlık, eşittir. b) Augustine ise Hıristiyanların evlenmesine karşı çıkmaz ve bunun övülecek bir olgu olduğunu söyler. Ancak ona göre bekarlık, evlilikten daha üstündür. c) Jerome, bekarlığı çok katı bir şekilde savunmakla birlikte istemeyerek de olsa evliliğe müsaade eder. Fakat evlilik, ona göre tamamen *kötülük* sayılmaz. d) Maniheistler ise evliliğe tamamen karşı çıkıp onun *kötü* olduğunu dile getirir. Bunların karşısında Pelagius, Jovinian ile Maniheist görüş arasında bir fikir ileri sürüp bu iki uç noktayı eleştirir. Ayrıca onun, Jerome'a da tam olarak katılmadığı dile getirilir.⁷⁹ Bu bağlamda Pelagius'a göre bedensel bir zevk de olsa evlilik *kendi başına*

⁷⁶ Belki anakronik bir yaklaşım olarak karşılanabilir; ancak Batı tarihindeki önemli dönüm noktalarından biri olan *Aydınlanma* düşüncesinin temel tezlerinden biri ki- en bariz şekilde John Locke'nin dillendirdiği 'Tabula Rasa' yani 'insan beyni, doğuştan boş bir levha şeklindedir' anlayışı ile Pelagius'un 'insanın, fıtraten *iyi* olduğu söylemi arasında bir paralellik kurulabilir. Ayrıca İslam'ın da insan fıtrati hakkındaki görüşüne de burada dikkatleri çekmek gerekir. Zira İslam'a göre her doğan kişi, fıtraten günahsızdır.

⁷⁷ Gerrish, "Sovereign Grace", s. 48.

⁷⁸ Mc Kenna, "Pelagius and Pelagianism", s. 58.

⁷⁹ Rackett, *Sexuality and Sinlessness*, s. 61-67.

(per se) kötü değildir. Önemli olan bu noktada aşırılıklardan kaçınmaktır.⁸⁰

Sonuç

Hıristiyanlık'ın heretik tanım ve tutumu tarihsel süreçte çeşitlilik açısından dikkat çekicidir. Zira bir dönem heretik sayılan bir düşünce, bir sonraki dönem *ortodoks* yani ana bünyeyi temsil eden akım olarak görülebilmektedir. Genel anlamda tüm heretikler için geçerli olan bu düşünce Pelagianizm için de söylenebilir. Dönemin sosyo-politik durumundan dolayı heretik olmakla suçlanan Pelagianizm, günümüzde çoğu modern araştırmacı tarafından tartışma konusudur. Onlara heretik deyip dememede tam bir birlikteliğin bulunduğu söylenemez. Nitekim 1930'lardan itibaren önceden Pelagius için dile getirilen kötü ün ve isimler, günümüzde pek kullanılmamaktadır.

Bazen çok basit gibi görülen bir takım tartışmalar, aslında daha derin köklere sahiptir. Pelagius ve Augustine arasındaki vaftiz anlayışının daha doğrusu çocuğun vaftiz edilmesinin gerekli olup olmadığının veya bu vaftizin *niçin* yapıldığı şeklindeki tartışmanın, Hıristiyanlık teolojisinde sonraki dönemlerde berraklaşan aslî günah dogmasıyla çok yakından ilgili olduğu görülmektedir. Çünkü "Çocukların vaftiz edilmesine gerek yoktur." şeklindeki bir anlayış, aslî günah düşüncesiyle tezatlık oluşturmaktadır. Bundan dolayı sonraki dönemlerde örneğin Protestanlar ile Katolikler'in, çocuğun vaftizi ile ilgili tartışmalara girmelerinin, yeni bir olgu olmadığını belirtebiliriz. Aksine onun, önceki yüzyıllarda Hıristiyan kilise tarihindeki tartışmalara dayandığı görülür.

Kilise, genel anlamda, kendi varlığını, İsa'nın çarmıh olayına dayandırır. Zira kilise, soterioloji anlayışını dile getirirken, İsa'nın çarmıhta tüm insanlar için acı çekerek ölmesiyle ilişkilendirir. Buna göre Adem-Havva ile kirlenen veya günahkar olan *tüm* insanlık, İsa'nın çarmıhta acı çekmesiyle temizlenir. Çarmıhta acı çeken İsa figürü, bu anlamda kilisenin veya Hıristiyanlık'ın varlık sebebi olarak görülmektedir. Bu düşüncede Adem'in rolü ise, Tanrısal planda İsa'nın gelmesi için hazırlanmış bir figüranlıktır. Çünkü Hıristiyanlık, Tanrı'yı tarihe müdahale eden bir varlık olarak düşünür. Yani her şey, tanrısal plan çerçevesinde gerçekleşmektedir. Adem'in bu şekilde İsa'nın arkasında ikinci sıraya atılması ile Yahya'nın, İsa öncesi ikincil konumu arasında bir bağlantı kurabiliriz. Çünkü İnciller, Yahya'yı, sadece İsa'nın gelmesine hazırlayıcı ve müjdecisi olarak nitelerler. Bu anlamda Adem de

⁸⁰ Parsons, "Pelagianism and Semi-Pelagianism", s. 705.

Hıristiyan teolojisinde İsa'nın gelme nedeni olup Adem'in işlediği günaha ne kadar fazla vurgu yapılırsa, İsa'nın kurtarıcılığı o kadar yüceltilmiş olmaktadır.

Günümüz Hıristiyanlık'ı Augustine ile birlikte *tüm* insanlığın, Adem'in işlediği günah sebebiyle kirlendiğine inanır. Bundan dolayı yine Augustine'in etkisiyle, Tanrısal lutfun gerekliliğini öne çıkarır. Ancak burada bir paradoks bulunmaktadır. Eğer Adem'in işlediği günah *tüm* insanlığı kirlenmişse, Hıristiyanlık'ın Adem karşısında ortaya koyduğu figür olan İsa'nın da çarmıh hadisesiyle *tüm* insanlığı kurtarması gerekir. Çünkü tüm insanlık, Adem ile beraber günaha düşmüşse, İsa ile beraber insanların *bazısı* değil *tümü* kurtulmuş olmalıdır. Zira mantık, bir önermede yapılan genellemenin diğer önerme için de geçerli olmasını gerektirir. Ancak Hıristiyanlar, bu noktada İsa'ya inancın gerekliliğini veya Hıristiyan olmanın zorunluluğundan bahsederler ki, bu İsa ile *tüm* insanların kurtulmayıp sadece *bazılarının* kurtulduğunu gösterir. Bu hususla ilgili problemler, Protestanlık teolojisinin oluşması sırasında farklı ekollerde (Calvinizm gibi) daha net görülebilecektir.

Pelagianizm, içinde bulunduğu şartlarda insanlardaki ahlak bozulmasının önünü almak için önemli bir çıkıştır. Nitekim Pelagius, insanın tamamen Tanrı'nın iradesi doğrultusunda hareket ettiği ve kurtuluşun sadece Tanrısal lutfu bağı olduğu şeklindeki görüşleri, doğru bir çerçeve içine yerleştirmeye çalışır. Çünkü o, "Her şey Tanrısal iradede geliyorsa, insanların bu yaşamdaki rolü, sadece kendine çizilen senaryoyu oynamak mıdır?" şeklindeki soruya cevap aramaktadır. Bu bağlamda insanın özgür iradesine yaptığı vurgu, önemli bir çıkış olup belki de tüm sistemin temelini teşkil etmektedir.

Pelagius'un dile getirdiği bu düşünce sistemi Augustine sonrası kilise tarafından pek kabul görmemiştir. Çünkü Augustine, konsiller tarafından haklı bulunur. Kilise, ilk baştan itibaren *hukuk* yani Tanrısal yasalara uyma ve *lutfu* arasında bir ikilem içinde kalmıştır. Nitekim gentilenin yani Yahudi olmayanların, Hıristiyanlık'ı kabul ettiklerinde ne yapmaları gerektiği ile ilgili görüş farklılıkları, bu tartışmanın en bariz örneğidir. Pavlusçu kanat, gentilenin, sünnet olmasının gerekmediğini savunurken; Yahudi-Hıristiyan kanadının, gentilenin de sünnet olmalarının mecburiyetini dile getirdikleri görülür.

Son olarak din tarihinde önemli konulardan olan kader ve özgür irade, Hıristiyanlık'ta Augustine'in görüşünün hakim olmasıyla beraber tam olarak çözülmüş değildir. Bu bağlamda özgür irade ile Tanrının insanlık üzerindeki etkisi hala tartışma konusu olarak kalmaktadır.

Abstract:

History of Pelagianism and its Doctrines

The religion of Jesus was understood through different aspects of time and place. There were diverse approaches about the aims of him and his disciples. Therefore, we can trace Jewish Christianity on one hand and Gentile Christianity on the other hand. Between these mainlines, there were so many kinds of subgroups such as Montanism, Gnosticism, Marcionism, Arianism, Docetism, Pelagianism, and etc. Consequently, whoever gets the 'power'; he can define who is 'heretic' and who is 'canonic'. We will try to examine in this article about the conflicts between Pelagius and Augustine for the sake of power.

Key words: Pelagius, Augustine, Pelagianism, Free Will, Original Sin, Semi-Pelagianism, Adam, Grace, Salvation.

